

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Miljö- och byggnadsnämnden

Örjan Mattsson
orjan.mattsson@enkoping.se

Taxa för geodataverksamheten

Förslag till beslut

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige besluta att:

1. anta Taxa för geodataverksamheten, daterad 10 april 2025,
2. taxan gäller från och med 1 januari 2026.

Beskrivning av ärendet

Den nuvarande kart- och mättaxan är i stort behov av att revideras och anpassas till utvecklingen i samhället och till ökade förväntningar på tjänster och produkter inom geodataområdet, både från verksamheter inom kommunen och från näringsliv och medborgare. Tekniska framsteg har gjort att arbetsmoment i de kart- och mättjänster nämnden erbjuder kan göras mer effektivt än vad den nuvarande taxan återspeglar. Vidare har den utifrån lagstiftning växande tillgången till öppna, avgiftsfria geodata i samhället skapat förväntningar på att en kommuns geodata, som ofta är av bättre kvalitet, tillgängliggörs för att skapa värde för samhället på samma sätt som lagstiftningen syftar till. Den nya föreslagna taxan utgör en anpassning till denna utveckling och skapar förutsättningar att i en framtid ta ytterligare steg i samma riktning om/när teknik finns och kommunen så önskar.

Den nuvarande taxan ingår som en del av taxan för plan- och bygglagen. Att den föreslagna nya taxan är ett separat taxedokument avspeglar en utveckling där kartor och mätning från början var en stödfunktion knuten till bygglov och detaljplanering, men där de senaste decenniernas framväxt av GIS och den ökade betydelsen av webbkartor och geodata för digitaliseringen och innovation har gjort att verksamhetens roll ändrats och fått en allt mer central och strategisk roll. Att geodata har fått denna förändrade och centrala roll är en anledning till att SKR skapat en mall för taxa för kommunal geodataverksamhet, vilken utgjort grund för den nu föreslagna taxan.

Motiven till en ny och reviderad taxa kan sammanfattas enligt följande:

- Anpassning till att ny teknik effektiviserar vissa arbetsmoment, vilket föranleder sänkta avgifter för vissa tjänster.
- Anpassning till att Lantmäteriet från februari 2025 i enlighet med EU:s öppna data-direktiv gör vissa data (High Value Data, HVD) avgiftsfria med syfte att underlätta effektivisering och innovation i samhället. Vilket gör det önskvärt för en kommun att göra sina egna motsvarande geodata avgiftsfria med samma syfte, och ohållbart att inte göra det.
- Förenklad och förtydligad taxekonstruktion som underlättar för både handläggare och kunder.
- Skapa förutsättningar för vidare utveckling mot öppna data, automatisering och övergång till försäljning av digitala tjänster för direktåtkomst till data, i enlighet med samhällets och branschens utveckling.
- Genom införande av avgiftsfria data och öppna licenser ta bort hinder för samarbete och datadelning inom kommunen, underlätta att geodata används och blir värdeskapande både för kommunverksamheter, näringsliv och medborgare, samt att därmed kunna upphöra med icke-värdeskapande arbetsmoment kopplat till restriktioner för nyttjande och delning av data.

De större förändringarna i den föreslagna taxan jämfört med den nuvarande kan sammanfattas enligt följande:

- En timavgift för alla typer av tjänster istället för tre olika. Innebär en anpassning till arbetssätt och kompetens inom modern geodataverksamhet, och är vad de flesta andra kommuner har.
- Avgifter är baserade på tidsåtgång och timdebitering, i enlighet med SKR:s mall. Det innebär också för tjänsten nybyggnadskarta en anpassning till att geodata blir avgiftsfria. Ger större flexibilitet till att beräkna avgifter som motsvarar faktisk arbetsinsats, och därmed mer i enlighet med principer om självkostnad och likabehandling.
- Avgifter anges direkt i kronor, vilket gör att uträkningen blir lättare att förstå för kunder och jämförbar med hur privata utförare av samma tjänster debiterar sin arbetsinsats.
- Slopade tomtareaintervall för avgifter i PBL-uppdrag (nybyggnadskarta, utstakning, lägeskontroll). En modernisering utifrån teknisk utveckling som gör att intervallen inte längre motsvarar arbetsinsatsen.
- Sänkta priser för PBL-uppdrag, föranlett av teknisk utveckling och digitalisering (av till exempel detaljplaner), vilket effektiviserar vissa arbetsmoment.
- Tjänsten "lovkarta" ersätts med "förenklad nybyggnadskarta" med eller utan fältkontroll. Föranlett av att alla typer av nybyggnadskarta bör benämnas nybyggnadskarta för att förtydliga att de är momsbefriade, samt av att tjänsten lovkarta varit underfinansierad i de fall den krävt en fältkontroll.

- Geodataprodukter görs avgiftsfria eller säljs till ett jämförelsevis lågt hektarpris motsvarande kostnad för inköp. Se ovan under motiv för beslut.
- Öppna licenser för geodataprodukter. Se ovan under motiv för beslut.
- Taxetabell för utskrifter utgår. Det är numera mycket ovanligt att en papperskarta efterfrågas. Om så sker kan arbetet vid behov timdebiteras enligt den nya taxan.

Ärendets beredning

Under framtagandet av den nya taxan har motsvarande taxor från 35 andra kommuner studerats avseende avgiftsnivåer, konstruktion och innehåll. Urvalet har varit kommuner i Enköpings närhet, kommuner av jämförbar storlek eller karaktär, samt kommuner som av olika skäl kan anses vara framsynta ifråga om att följa med i samhällets och branschens utveckling. Det kan generellt konstateras att variationen är stor och taxorna så olika att de egentligen inte är jämförbara på ett enkelt sätt. Som talande exempel på det kan nämnas att man i ett pågående samarbetsprojekt för "smartare nybyggnadskarta" noterat att avgiften för en fullständig nybyggnadskarta varierar mellan 500 kr och 17 000 kr bland de kommuner man tittat på.

Ett medelvärde visar ändå på ett bra sätt vad som kan anses vara en lämplig avgiftsnivå. I tabellen nedan framgår att nivån på avgifter i den föreslagna taxan ligger något lägre än den genomsnittliga nivån i de taxor som ingått i sammanställningen (taxor gällande 2024), men det är också en följd av, och helt i enlighet med, den ovan beskrivna ambitionen i den föreslagna taxan.

Avgiftsnivåer i jämförelse med sammanställt medelvärde för andra kommuner.

Typ av avgift	Enköping, nuvarande avgift 2025	Enköping, ny taxa (motsv. 2025 års nivå)	Medelvärde avgift 2024 (antal kommuner)	Intervall 2024
Timavgift	1200/1500	1350	1266 (21 st)	1000–1544
Fullständig nybyggnadskarta	10 500	8775	10 704 (36 st)	4961–17 860
Förenklad nybyggnadskarta	2800	2700/6750	n/a	1413–10 150
Finutstakning	8050	6750	9236 (30 st)	5900–12 893
Lägeskontroll	6160	4725	5319 (23 st)	3437–9750

Det bör nämnas att de flesta av kommunerna i sammanställningen helt eller delvis har en äldre taxekonstruktion med fasta belopp för arealintervall, antal mätpunkter osv. Kommuner som använder timdebitering har en lägre nivå på avgifterna, dvs. en grundnivå till vilket man sedan kan komplettera med timdebitering, vilket motsvarar konstruktionen i den föreslagna taxan. En

erfarenhet utifrån arbetet med sammanställningen är att trenden är att kommuner går över till en taxekonstruktion med större inslag av timdebitering.

Jämförelse med kommuner i närområdet 2024. Avgifterna är egentligen inte direkt jämförbara men tabellen ger ändå en orienterande bild av nivåer.

Kommun	Nybyggnadskarta	Förenklad nybyggnadskarta	Finutstakning	Lägeskontroll
Enköping	10 116	2698	9695	5935
<i>Enköping 2026</i>	<i>8775 + PKV 2025</i>	<i>2700/6750 + PKV 2025</i>	<i>6750 + PKV 2025</i>	<i>4725 + PKV 2025</i>
Eskilstuna	5900 + timdeb	5900	5900	5300
Strängnäs	7875	5775	9450	Timdeb
Västerås	6876/10 314	4126/5157	6876	4126
Uppsala	10 600	5300	10 300	5500
Håbo	12 447	8298	9681	5532
Sigtuna	8390	3370	9264 (timdeb)	6176 (timdeb)
Örebro	9000	na	9000	-

Antal ärenden per år i Enköping. För bedömning av ekonomiska effekter.

Ärendetyp	Antal ärenden, medel under senaste normalår 2019–2022	Antal ärenden 2024
Fullständig nybyggnadskarta	53	14
Lovkarta (förenklad nybyggnadskarta med eller utan fältkontroll)	134	79
Finutstakning	11	6
Lägeskontroll	96	63

Lågkonjunkturen har inneburit en markant minskning av ärendevolymen. Även under åren dessförinnan (2019–2022) märks dock en tydlig trend med minskning i antal ärenden, vilket för ärendetyper som inte är myndighetsutövning bedöms bero på en för hög prisnivå i relation till arbetsinsats. Ärendevolum beror dock på flera saker; förutom konjunktur och prisnivå även på information till kunder, användarvänliga (digitala) tjänster för beställning, och på riktlinjer i bygglovshandläggningen för vilka underlag och tjänster som ska krävas.

När det gäller öppna och/eller avgiftsfria data pågår en utveckling där allt fler kommuner tillgängliggör sina geodata avgiftsfritt. Hittills är de främst storstadskommuner som gjort detta, men man ser det i ökande grad även hos mindre kommuner. Förutsättningarna för att kunna göra det beror bland annat på hur stor del av geodataverksamheten som finansieras av intäkter från

försäljning av geodata och i vilken mån man i så fall kan hantera det intäktsbortfall som kan följa.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning

Förvaltningens bedömning är att den föreslagna nya taxan för geodataverksamheten kommer att underlätta för de handläggare som använder taxan och för kunder. Den är förenklad och förtydligad och därmed lättare att förstå och att förklara. Den kommer också att skapa bättre förutsättningar för samarbete mellan kommunens verksamheter och möjliggöra att värdet i geodata omsätts både inom kommunens verksamheter och hos näringsliv och medborgare.

Ekonomiska konsekvenser

Sammantaget är bedömningen att de ekonomiska konsekvenserna av den nya taxan inte blir sådana som det kan verka utifrån att vissa avgifter för tjänster sänks och att geodataprodukter blir avgiftsfria. För tjänster ger den fortsatt full kostnadstäckning, men nu på ett bättre sätt som är förankrat i tidsåtgång för verkligt nedlagt arbete.

Med lägre avgifter och bättre information om utbud av tjänster och dataprodukter är bedömningen att den nya taxan bör kunna ge en ökning av intäkter, förutsatt att vi förvaltar den flexibilitet som timdebitering ger och de utvecklingsmöjligheter som avgiftsfria data ger.

För nybyggnadskartor kompenseras sänkningen av avgiftsbeloppet för en produkt av att en ny produkt införs, och att vi därmed kan ta betalt för tidigare underfinansierat arbete. För utstakning och lägeskontroll, tjänster som även utförs av konsulter, kan sänkningen till en nivå som bättre motsvarar den faktiska arbetsinsatsen innebära att vi får fler uppdrag än tidigare, vilket på sikt sett kan ge en intäktsökning totalt sett.

Försäljning av geodataprodukter har tidigare skett i mycket liten volym (ca 40 tkr/år), till stor del beroende på att produkterna inte har marknadsförts men också för att prisnivån blivit orimligt hög i och med att liknande data blivit tillgängligt avgiftsfritt från andra källor. Med bättre information om utbud och kvalitet och med data som är avgiftsfria eller säljs till inköpskostnad kan förändringen därför innebära fler beställningar än tidigare och totalt sett ökade intäkter.

Öppna licenser för geodata medför minskad administration och underlättar att geodata kan göras värdeskapande för kommunens verksamheter. Vilket i sin tur kan ge effektiviseringar hos de verksamheter som är betjänta av mer tillgängliga geodata.

De avtalskunder som köper nyttjanderätt av kommunens primärkarta bedöms värdesätta en fortsatt leverans på minst samma nivå och för samma pris. För att möjliggöra det kan avtalen behöva omformuleras och förnyas för att göra erbjudandet fortsatt attraktivt med tillgång till digitala tjänster och till fler delar av kommunens geodatautbud.

Slutligen bör nämnas att avgiftsfria (eller öppna) data inte innebär att resursbehovet för att skapa, införskaffa och ajourhålla dessa data minskar. Det är snarare tvärtom så att det resursbehovet kommer öka i och med att fler användare ställer högre krav på dess kvalitet. Finansieringen av geodataverksamheten, i den del som består av skattemedel direkt via ramtilldelning eller indirekt via fördelade förvaltningsavgifter, behöver därför minst vara kvar på samma nivå och vid behov öka.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Den föreslagna taxans ambition att göra geodata mer tillgängligt och värdeskapande för kommunens verksamheter bedöms ge positiva effekter för arbete med hållbarhet och miljö, i och med att det skapar bättre möjlighet till geografiska analyser och underlag av god kvalitet.

Beslutsunderlag

Taxa för geodataverksamheten, daterad 10 april 2025

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Magnus Holmberg Muhr
Biträdande förvaltningschef
Enköpings kommun

Örjan Mattsson
Avdelningschef
Enköpings kommun

Sändlista

Kommunstyrelsen, för åtgärd